

Wpływ słów na rozwój emocjonalny dzieci w przedszkolu

Anna Jankowska

Każde słowo, które wypowiadamy, ma wpływ na innych – zarówno to życzliwe, jak i nieżyczliwe. Dlatego tak ważne jest, aby nauczyciele mieli świadomość, jak ich komunikacja działa na dzieci i jak mogą budować empatyczne, wspierające środowisko.

Słowa mają ogromną moc, a w przedszkolu, gdzie dzieci dopiero kształtują swoje emocje i relacje z innymi, ta moc nabiera jeszcze większego znaczenia. Nauczyciele, jako główni opiekunowie dzieci w tym wrażliwym okresie, mają unikalną okazję wspierać rozwój emocjonalny swoich podopiecznych poprzez świadome stosowanie języka.

Życzliwość – fundament zdrowego rozwoju emocjonalnego

Życzliwe słowa działają jak narzędzie budujące poczucie własnej wartości dziecka. Kiedy mówimy do dziecka w sposób pełen wsparcia, zachęty i zrozumienia, budujemy w nim przekonanie, że jest ważne i akceptowane. Na przykład, kiedy przedszkolakowi coś się nie uda – rozleje wodę czy popełni błąd przy wykonywaniu zadania – reakcja nauczyciela może zaważyć na tym, jak postrzega własne możliwości.

Słowa takie, jak: *Nic się nie stało, spróbuj jeszcze raz* lub *Każdy z nas popełnia błędy, to naturalne* wzmacniają dziecko emocjonalnie, dając mu poczucie bezpieczeństwa. Życzliwe komunikaty uczą również dzieci empatii wobec innych. Kiedy nauczyciel mówi: *Pomyśl, jak czułbyś się, gdyby ktoś tobie zrobił to samo?*, pokazuje dzieciom, że ich słowa mają moc i wpływ na samopoczucie innych.

Słowa, które ranią – skutki nieżyczliwej komunikacji

Niestety, nie zawsze jesteśmy świadomi, jak duży wpływ na innych mają nasze słowa. Zbyt krytyczne, niecierpliwe lub ironiczne komentarze mogą na długo zapaść w pamięć dziecka i wpłynąć negatywnie na jego rozwój emocjonalny. Zamiast budować poczucie wartości, nieżyczliwe słowa mogą je osłabiać.

Przykładem może być sytuacja, kiedy dziecko nie chce uczestniczyć w grupowej zabawie. Słowa nauczyciela typu: *Dlaczego znowu nie chcesz się bawić? Inne dzieci się starają, a ty tylko siedzisz!* mogą spowodować, że dziecko zamknie się w sobie, poczuje się wykluczone i zacznie unikać kontaktu z grupą. W takiej sytuacji ważne jest, aby nauczyciel zareagował z empatią, np. *Widzę, że nie masz teraz ochoty się bawić. Może chcesz opowiedzieć mi, co się dzieje?*

Przykłady słów wypowiadanych przez dorosłych, które mogą być zawstydzające, oceniające lub porównujące z innymi dziećmi

- *Dlaczego nie potrafisz tego zrobić, inne dzieci radzą sobie bez problemu?* – porównywanie dziecka do rówieśników może obniżyć jego poczucie własnej wartości i wywołać wrażenie niespełnienia. Dzieci rozwijają się w różnym tempie, a takie komentarze mogą budzić frustrację i zniechęcać do dalszych prób.
- *Zawsze jesteś na końcu, dlaczego nie możesz ubrać się tak szybko jak Kasia?* – użycie sformułowania „zawsze” i porównanie do rówieśnika buduje w dziecku fałszywe przekonanie, że jest gorsze lub niepoprawne w swoim zachowaniu. Takie słowa mogą wzmocnić upór, złość, zawstydzanie, zamiast wspierać rozwój i naukę właściwego zachowania.
- *Czy musisz znowu płakać? Inne dzieci tego nie robią, a też są zmęczone* – zawstydzanie dziecka za wyrażanie emocji, takich jak smutek, złość, rozczarowanie przez płacz, może prowadzić do tłumienia emocji

i poczucia wstydu. Dzieci w przedszkolu dopiero się uczą, jak radzić sobie z emocjami, a takie reakcje nauczyciela mogą zaburzać ten proces.

- *Ciągle przychodzisz ostatni z szatni, choć już tysiąc razy powtarzałam, żebyś się szybciej przebierał. Kiedy w końcu się nauczysz?* – negatywna ocena wysiłków dziecka może prowadzić do utraty motywacji i lęku przed popełnianiem błędów. Dzieci potrzebują czasu i wsparcia, by doskonalić swoje umiejętności, a krytyka może zablokować ich postępy.
- *Tylko ty nie umiesz zawiązać butów, reszta już to potrafi* – tego typu komentarze porównujące mogą wywołać u dziecka poczucie wstydu i presji, co prowadzi do zaniżonej samooceny. Zamiast motywować do nauki, takie słowa wzmacniają poczucie, że jest gorsze od innych.
- *Zawsze rozrabiasz, nigdy nie słuchasz!* – używanie uogólnień typu „zawsze” i „nigdy” wywołuje poczucie, że dziecko jest permanentnie złe lub niezdolne do poprawy. Zamiast skupiać się na problemie do rozwiązania, zostaje ocenione jako „złe”, co nie sprzyja pozytywnej zmianie zachowania.

Dlaczego to nie jest dobry sposób komunikacji?

Komunikacja zawstydzająca, oceniająca lub porównująca może prowadzić do eskalacji niepożądanych zachowań dzieci i utraty poczucia bezpieczeństwa.

1. **Obniżone poczucie własnej wartości** – dzieci, które są regularnie porównywane lub krytykowane, mogą zacząć wierzyć, że nie są wystarczająco dobre, co prowadzi do zaniżonej samooceny.
2. **Lęk przed popełnianiem błędów** – przedszkolaki, które są zawstydzane za swoje błędy, mogą bać się podejmować nowe wyzwania, co hamuje ich rozwój i kreatywność.
3. **Utrata motywacji** – zamiast zachęcać do poprawy, takie komunikaty często demotywują. Dziecko może przestać się starać, ponieważ będzie przekonane, że i tak nie sprosta oczekiwaniom.
4. **Tłumienie emocji** – zawstydzanie dzieci za wyrażanie emocji, takich jak złość czy smutek, może prowadzić do ich tłumienia, co w dłuższej perspektywie negatywnie wpływa na rozwój emocjonalny.

5. **Pogorszenie relacji z nauczycielem** – dziecko może zacząć unikać kontaktu z nauczycielem, który zawstydzia lub ocenia, co może osłabić więź między nimi i prowadzić do braku zaufania.

Zamiast tego warto stawiać na życzliwą komunikację, która wspiera rozwój dziecka, buduje jego pewność siebie i pokazuje, że popełnianie błędów jest naturalnym etapem nauki.

Jak korygować błędy dziecka, aby wzmacniać poczucie wartości i chęć do współpracy?

Korygowanie błędów dziecka w przedszkolu jest istotnym elementem wychowawczym, jednak ważne jest, aby robić to w sposób, który wzmacnia jego poczucie wartości, motywuje do dalszych prób i buduje zdrowe relacje z nauczycielem. Zamiast krytyki, wyśmiewania czy zawstydzania, warto zastosować podejścia, które wspierają rozwój emocjonalny i społeczny dziecka.

Oto kilka strategii, które mogą pomóc w korygowaniu błędów dziecka w sposób konstruktywny i pozytywny:

1. **Używaj języka zachęty, a nie oceny.** Zamiast oceniać dziecko: *Źle zrobiłeś czy To nie jest wystarczająco dobre*, skup się na tym, aby wspierać jego wysiłki i podkreślać, że błędy są częścią procesu nauki.

Przykład. Zamiast: *Znowu zrobiłeś to źle* możesz powiedzieć: *Wiem, że to trudne, ale widzę, że bardzo się starasz. Spróbujmy jeszcze raz razem.*

Dlaczego to działa? Taki komunikat wzmacnia poczucie wartości dziecka i motywuje do dalszych prób, pokazując, że błędy są naturalnym elementem nauki.

2. **Skup się na procesie, a nie na wyniku.** Kiedy dziecko popełnia błąd, zamiast krytykować efekt, warto zwrócić uwagę na to, jak bardzo się starało i co udało mu się osiągnąć.

Przykład. *Bardzo dobrze, że spróbowałeś sam! Teraz możemy popracować nad tym, co jeszcze można poprawić.*

Dlaczego to działa? Dziecko czuje, że jego starania są doceniane, co buduje w nim motywację do dalszej pracy i pokonywania trudności.

3. **Daj konkretne wskazówki, jak poprawić błędy.** Zamiast ogólnych i negatywnych komentarzy oferuj konstruktywną pomoc, która pokaże dziecku, co może zrobić inaczej.

Przykład. *Widzę, że rysunek jest bardzo kolorowy, ale linie mogą być jeszcze bardziej precyzyjne. Spróbuj trzymać ołówek trochę mocniej, to pomoże.*

Dlaczego to działa? Konkretne wskazówki pokazują dziecku, co dokładnie może poprawić, co z kolei wzmacnia jego poczucie kompetencji i sprawczości.

4. **Akceptuj emocje dziecka.** Jeśli dziecko zareaguje frustracją lub smutkiem po popełnieniu błędu, warto zaakceptować jego emocje i pokazać zrozumienie, zamiast zaprzeczać im lub je minimalizować.

Przykład. *Wiem, że jesteś rozczarowany, że nie wyszło tak, jak chciałeś. To zupełnie normalne. Spróbujesz jutro ponownie, prawda?*

Dlaczego to działa? Dzieci, które czują się zrozumiane, mają większą chęć do podejmowania dalszych prób i są bardziej otwarte na współpracę.

5. **Zachęcaj do samodzielnej refleksji.** Pomóż dziecku zauważyć, co może poprawić, zamiast narzucać mu swoje rozwiązania. To buduje jego samodzielność i krytyczne myślenie.

Przykład. *Jak myślisz, co moglibyśmy zrobić, żeby następnym razem poszło jeszcze lepiej?*

Dlaczego to działa? Wzmacnia to poczucie odpowiedzialności za własne działania i motywuje do aktywnego uczestnictwa w procesie uczenia się.

6. **Używaj pozytywnych zamienników.** Unikaj słów, które mogą wywoływać w dziecku poczucie porażki. Zamiast tego używaj pozytywnych zamienników, które skupiają się na rozwoju.

Przykład. Zamiast: *Źle to zrobiłeś* możesz powiedzieć: *To jeszcze nie jest idealne, ale jesteśmy na dobrej drodze. Zobaczmy, co jeszcze możemy poprawić.*

Dlaczego to działa? Dziecko odbiera taki komunikat jako zachętę, a nie krytykę, co motywuje do dalszych prób i współpracy.

7. **Unikaj etykietowania.** Nazywanie dziecka „niezdarą”, „bałaganiarzem” czy „leniem” ma długofalowe negatywne skutki. Zamiast etykiet używaj opisów zachowań i proponuj alternatywy.

Przykład. Zamiast: *Jesteś niezdarny* powiedz: *Widzę, że tym razem coś się nie udało. Może spróbujesz innym sposobem?*

Dlaczego to działa? Skupianie się na konkretnej sytuacji, a nie na charakterystyce dziecka pozwala mu zrozumieć, że to jego działania mogą ulec poprawie, a nie ono samo jako osoba.

